

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ»

вибіркова

Освітньо-професійна програма:	Фінанси, банківська справа та страхування
Спеціальність:	072 Фінанси, банківська справа та страхування
Галузь знань:	07 «Управління і адміністрування»
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Факультет:	економічний
Мова навчання:	українська
Розробники:	Грубляк О.М., доцент кафедри фінансів і кредиту, к.е.н., доцент
Профайл викладача:	https://econom.chnu.edu.ua/kafedry-ekonomichnogo-fakultetu/kafedra-finansiv-i-kredytu/kolektyv-kafedry-finansiv-i-kredytv/grublyak-oksana-myhajlivna
Контактний тел.:	+380505066560
E-mail:	o.grublyak@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle:	https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2602
Консультації:	он-лайн консультації - згідно з графіком очні консультації – за попередньою домовленістю

1. Анотація навчальної дисципліни.

У зв'язку з глобалізацією, фінансові системи країн світу стають все більш складними; появляються нові фінансові продукти та послуги. Як наслідок, люди часто не підготовлені до вирішення сучасних фінансових завдань. Актуальність питань низького рівня фінансової грамотності населення особливо зросла в останні десятиліття, коли значно загострилися проблеми непосильного особистого боргового навантаження, відсутності заощаджень, нездатності вживати ефективних заходів, спрямованих на захист власного добробуту тощо. Саме тому пріоритетним стає формування знань про фінанси у повсякденному житті родини, місцевої громади, українського суспільства та розвиток ключових підприємницьких та фінансових компетентностей. Розвиток фінансової та економічної грамотності, дотримання правових норм у фінансовому житті, правильне фінансове планування – це ключ до досягнення особистого успіху. Фінансова грамотність – це вміння управляти фінансовими потоками (доходами і витратами), грамотно розподіляти гроші, тобто жити за коштами і правильно примножувати наявний капітал.

Вибіркова дисципліна «Фінансова грамотність» призначена для здобувачів різних спеціальностей та спрямована на вироблення практичних навичок щодо поведінки під час різноманітних фінансових ситуацій у повсякденному житті.

2. Мета навчальної дисципліни: є ознайомлення здобувачів вищої освіти із сучасними фінансовими продуктами та послугами, формування навичок використання таких продуктів, а також розвиток вмінь власного фінансового планування на майбутнє.

3. Пререквізити.

Дисципліни, обов'язкові для вивчення здобувачем вищої освіти до початку роботи над курсом «Фінансова грамотність», - це «Гроші та кредит», «Макроекономіка», «Економічна теорія».

4. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») вивчення дисципліни «Фінансова грамотність» сприяє формуванню наступних компетентностей і програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- поглиблення знань із сутності та ролі фінансів і фінансових відносин у політичному, економічному та соціальному житті;
- з'ясування значення фінансової освіти як одного із чинників економічної стабільності;
- засвоєння фундаментальних знань про фінансове життя суспільства, основних економічних категорій, законів, закономірностей, тенденцій;
- удосконалення вмінь самоосвітньої діяльності, що забезпечить розвиток професійної компетентності у сфері фінансової освіти;
- сприяння розвитку навичок раціональної економічної і фінансової поведінки людини як споживача фінансових послуг, платника податків тощо;
- формування фінансової культури.

Програмні результати навчання:

- знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;
- знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем;

- знаходити інформацію про конкретні види фінансових послуг, що надаються різними фінансовими установами;
- визначати доцільність користування тими чи іншими фінансовими послугами;
- оцінювати переваги і недоліки різних фінансових продуктів;
- контролювати свої щоденні витрати;
- складати свій бюджет, чому важливо заощаджувати, для чого потрібне страхування;
- реалізовувати теоретичні фінансові знання у практичній діяльності.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
денна	II	III	3	90	2	15	15	-	-	60	-	залік
заочна	II	III	3	90	2	4	8	-	-	78	-	залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин																
	усього	денна форма					заочна форма					усього	у тому числі				
		у тому числі					у тому числі										
		л	п	лаб	інд	с.р.	л	п	лаб	інд	с.р.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13					
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Вступ до особистих фінансів																
Тема 1. Фінансова грамотність населення: суть, значення та роль Мета: охарактеризувати поняття та суть фінансової грамотності населення	11	2	2			7	10	1	-				9				
Тема 2. Фінансові ринки та фінансові продукти Мета: охарактеризувати поняття та суть функціонування фінансового ринку, механізм обігу фінансових	11	2	2			7	12	-	2				10				

інструментів												
Тема 3. Депозити, платіжні картки, банкомати і грошові перекази Мета: охарактеризувати поняття та суть функціонування інструментів грошового ринку	11	2	2			7	11	1	1			9
Тема 4. Податки та податкова культура Мета: охарактеризувати поняття та класифікацію податків та податкової культури	12	2	2			8	12	-	1			11
Разом за ЗМ1	45	8	8			29	45	2	4			39
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Фінанси держави											
Тема 5. Державний бюджет та державні видатки Мета: охарактеризувати поняття та суть державного бюджету, роль видатків державного бюджету для населення	11	2	2			7	11	1	1			9
Тема 6. Система пенсійного забезпечення населення Мета: охарактеризувати поняття та систему пенсійного забезпечення населення	11	2	2			7	12	-	1			11
Тема 7. Власний бюджет і фінансове планування Мета: охарактеризувати суть та необхідність формування власного бюджету,	11	2	2			7	11	1	1			9

особливості фінансового планування сімейних доходів та витрат												
Тема 8. Власна фінансова безпека Мета: охарактеризувати поняття та необхідність формування власної фінансової безпеки	12	1	1			10	11	-	1			10
Разом за ЗМ 2	45	7	7			31	45	2	4			39
Усього годин	90	15	15			60	90	4	4			78

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів з дисципліни «Фінансова грамотність» спрямована на узагальнення, засвоєння та закріплення знань по кожній темі. Вона включає такі види робіт: опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна ф.н.	заочна ф.н.
1	Тема: Фінансова грамотність населення: суть, значення та роль Завдання: – охарактеризуйте суть фінансової грамотності населення, мету і завдання фінансової грамотності; – з'ясуйте світовий досвід країн в рішенні проблем по підвищенню рівня фінансовій грамотності населення ⁴ – охарактеризуйте раціональне використання грошових ресурсів на споживання; – охарактеризуйте культуру збереження з метою формування активів.	7	9
2	Тема: Фінансові ринки та фінансові продукти Завдання: – охарактеризуйте фінансові продукти; – з'ясуйте функції посередників на фінансовому ринку; – охарактеризуйте ринок фінансових деривативів; – розкрийте зміст розрахункових видів валютних курсів; – охарактеризуйте розвиток криптоіндустрії як децентралізованої системи.	7	10
3	Тема: Депозити, платіжні картки, банкомати і грошові перекази Завдання: – розгляньте заощадження домогосподарств: сутність, види, мотиви та основні чинники; – охарактеризуйте динаміку заощаджень домогосподарств в Україні; – охарактеризуйте роль заощаджень домогосподарств у розвитку економіки.	7	9

4	Тема: Податки та податкова культура Завдання: <ul style="list-style-type: none"> – з'ясуйте сутність та види податків; – охарактеризуйте податкову політику в системі державного регулювання економіки; – охарактеризуйте спрощену систему оподаткування суб'єктів малого підприємництва. 	8	11
5	Тема: Державний бюджет та державні видатки Завдання: <ul style="list-style-type: none"> – охарактеризуйте функції держави як визначального чинника формування бюджету; – охарактеризуйте місце і роль бюджету в системі фінансових відносин; – розкрийте місце і роль бюджету у фінансовій системі України. 	7	9
6	Тема: Система пенсійного забезпечення населення Завдання: <ul style="list-style-type: none"> – охарактеризуйте загальні риси та специфіку системи пенсійного забезпечення світу; – охарактеризуйте методи пенсійного забезпечення; – розкрийте суть, причини та методи недержавного пенсійного забезпечення. 	7	11
7	Тема: Власний бюджет і фінансове планування Завдання: <ul style="list-style-type: none"> – розкрийте правила управління особистими фінансами; – охарактеризуйте дохідну та видаткову частини сімейного бюджету; – охарактеризуйте сильні та слабкі сторони планування; способи та методи планування сімейного бюджету – дайте характеристику суті та особливостям бюджетних систем в зарубіжних країнах.. 	7	9
8	Тема: Власна фінансова безпека Завдання: <ul style="list-style-type: none"> – охарактеризуйте загрози фінансовій безпеці людини: соціально-економічні наслідки для суспільства; – охарактеризуйте соціальні критерії та індикатори оцінки фінансової безпеки людини; – розкрийте суть стратегії соціально-економічного розвитку і фінансову безпеку людини у контексті зміцнення економічної безпеки держави. 	10	10
Усього годин		31	78

6. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
- практичні методи (практичні ситуації);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Методи оцінювання:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- тестування;
- презентація результатів виконаних завдань;
- аналітичні звіти;
- розв'язування практичних ситуацій;
- підсумковий контроль – залік.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 1 бал за кожен день порушення дедлайну). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді тощо).

Академічна доброчесність. Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.

Відвідування занять. Відвідування занять - обов'язкова умова виконання навчального плану дисципліни. За відсутності здобувача на практичному занятті він втрачає можливість отримати бали як результат його оцінювання по конкретній темі. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критерії оцінювання:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання різноманітних (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання різноманітних джерел, законодавчих актів, прикладів і фактичного матеріалу тощо; правильність проведення розрахунків; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Вищими балами оцінюється самостійний обґрунтований погляд здобувача щодо конкретної практичної ситуації або проблеми.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	оцінка (бали)	пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90 – 100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незараховано	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

З навчальної дисципліни «Фінансова грамотність» проводиться семестровий залік. Здобувач отримує завдання, що містить теоретичні питання з дисципліни та тестові завдання.

У 40 балів, що можливо отримати на заліку, входить: 3 теоретичні питання (по 10 балів), 5 тестів «правильно-неправильно» - по 2 бали (сумарно 10 балів).

10 балів ставиться за повне розкриття теоретичного питання. У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання.

10 балів здобувач отримає за правильні відповіді на тести (по 2 бали за кожне правильно вирішене тестове завдання) .

Після підготовки здобувачами конспекту відповіді та розв'язання тестів відбувається його усна відповідь викладачеві. В процесі цього здобувачу можуть бути задані додаткові питання.

Також залік може бути проведений у письмовій формі.

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичні питання, правильна відповідь на тестові завдання. Відповіді повинні розкривати суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови такого розкриття теоретичних питань білету та тестових завдань, які містять неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Відповідь оцінюється на «С» за умови повного та правильного розкриття питань білету, але у відповіді недостатньо правильно сформульовано твердження. У той же час тестові завдання вирішені на належному рівні.

Якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, допускаються окремі неточності, виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «Е» у випадку правильного підходу до викладення теоретичного матеріалу та відповідей на тестові завдання.

В усіх інших випадках відповідь оцінюється на «FX».

Розподіл балів, які отримують здобувачі:

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (залік)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
8	8	8	8	8	8	8	4	40	100

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

7. Рекомендована література - основна

1. Бонд Р. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: факти та висновки / Р. Бонд, О. Куценко, Н. Лозинська // Проект USAID «Розвиток фінансового сектору» (FINREP). К., 2010. Грудень. 42 с.
2. Глущенко А. С. Фінанси. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 190 с.
3. Економіка: навч. посіб. / за ред. З. Г. Ватаманюка, С. М. Панчишина. К. : Либідь, 1999. 384 с.
4. Економічна теорія. Макроекономіка : підручник / за ред. В. М. Тарасевича. К. : Знання, 2012. 206 с.
5. Захаркіна Л. С., Катериніна К. П. Підвищення рівня фінансової грамотності населення України. *Економічний форум*. 2014. № 4. С. 200–207.
6. Карлін М.І. Бюджетна система України: навч. посіб. Київ : Знання, 2008.– 428с.
7. Карлін М.І. Державні фінанси України: навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 348с.
8. Кириленко О.П. Фінанси: навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2014. 140с.
9. Корнівська В. О. Формування фінансової культури українського населення в контексті мінімізації ринкової асиметрії. *Економіка і прогнозування*. 2011. № 4. С. 117–126.
10. Кудряшов В.П. Курс фінансів. Київ : Знання, 2008. 431с.
11. Кузнецова Т. В. Основи економічної психології. К. : МАУП, 2006. 140 с.

12. Кучерова Г. Ю. Шляхи розвитку фінансової культури населення. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2013. № 2. С. 125–131.
13. Крупська Л. П., Тимченко І. Є., Чорна Т. І. Економіка. Х. : Ранок, 2011. 192 с.
14. Ложкін Г. В. Економічна психологія. К. : ВД «Професіонал», 2007. 400 с.
15. Лютий І. О. Банківські інститути в умовах глобалізації ринку фінансових послуг : монографія. К. : Знання, 2011. 357 с.
16. Матвеев С. О. Економічна соціологія: підручник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. 184 с.
17. Орел В. В. Формування економічної свідомості і ставлення до грошей у процесі соціалізації особистості. *Пробл. інж.-пед. освіти*. 2007. № 16. С. 376–382.
18. Парходько Г. Ю. Психолого-педагогічні проблеми виховання фінансової культури дітей. Черкаси, 2010. 97 с.
19. Радіонова І. Ф. Економіка. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2011. 176 с.
20. Смолінська О. Діти і гроші. 2014. № 9. С. 21–31. Фінансова грамотність : навч. посібник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. К. : Фенікс, 2012. 312 с.
21. Соценко Т. М. Чого хочуть клієнти? *Економіка в школах України*. 2008. № 4. С. 9–16.
22. Фінансова грамотність : навч. посібник для вчителя / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. К., 2013. 312 с.
23. Шкробець М. С. Особливості формування і розвитку грошової культури в Україні. *Збірка наукових праць Харківських соціологічних читань*. 2008.
24. Шкробець М. С. Вплив грошової культури на рівень консолідації українського суспільства. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2010. № 889.

8. Інформаційні ресурси

25. Шпак І. Фінансово безкультурні українці? *Економічна правда*. URL: <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/03/3/274995>.
26. Діти і гроші: як у світі дають на кишенькові витрати. URL: <http://www.newsmarket.com.ua/2012/01/diti-i-groshi-yak-u-svitidayut-na-kishenkovi-vitrati>.
27. Радзішевська Д. В. Підвищення фінансової грамотності населення України як один із пріоритетів державної політики на сучасному етапі. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Radzishevaska.pdf>.
28. Захист прав споживачів фінансових послуг: поінформовані та захищені споживачі – запорука підвищення довіри до фінансового сектору/ URL: http://www.finrep.kiev.ua/download/legal_publication_jan2013_ua.pdf. 7.